

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

1.13 – הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר

מטרת הנחיה זו היא להתוות את מדיניות התביעה בעניין השיקולים לאזהרת חשוד לאחר שהוחלט לסגור את התיק נגדו, או למתן הבהרה אודות פליליות מעשה מסוים, או למתן התראה, כשהדבר נדרש במקביל לסגירת התיק נגדו.

המסגרת החוקית:

1. סעיף 62(א) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב – 1982 (להלן: **החוק**) שעניינו "העמדה לדין וסגירת תיק" קובע, בין היתר:

(א) ראה תובע שהועבר אליו חומר החקירה שהראיות מספיקות לאישום אדם פלוני, יעמידו לדין, זולת אם היה סבור שנסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות להעמדה לדין;...."

2. סעיף 62(ב) לחוק קובע:

(1) "על החלטה שלא להעמיד לדין תימסר **לחשוד** הודעה בכתב **בלא ציון עילת סגירת התיק**, ואולם יצוין בה כי החשוד רשאי לברר את עילת סגירת התיק באמצעות הגעה לכל תחנת משטרה וכן באחת הדרכים שנקבעו על ידי המשטרה ושפורטו בהודעה; [ההדגשות לא במקור]

(2) על אף האמור בפסקה (1), לחשוד בעבירת מין או אלימות, כהגדרתה בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א–2001, תימסר הודעה בכתב על החלטה שלא להעמיד לדין **בציון עילת סגירת התיק**; [ההדגשה לא במקור]

(3) בעת מסירת העילה לסגירת התיק לפי הוראות פסקה (1) או (2), שעניינה שנסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות להעמדה לדין, תימסר העילה בנוסח שבחלק א' לתוספת השביעית;

(4) החשוד יהיה רשאי לפנות לתובע שסגר את התיק בבקשה מנומקת לשנות את עילת הסגירה; תיק שנסגר בשל חוסר אשמה, יימחק רישומו מרישומי המשטרה."

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

3. עוד לעניין השיקולים בדבר סגירת תיקים על ידי תובע ראה הנחיות פרקליט המדינה 1.1 ו-1.1.3¹

כללי:

4. סמכותו של תובע² להזהיר חשודים ולהבהיר להם "הבהרות", נובעת מתוקף תפקידו וסמכויותיו הכלליות להחליט בדבר הגשת כתבי אישום, בבחינת "בכלל מאתיים מנה"³.

5. ייתכנו מצבים בהם מתעורר הצורך באזהרות חשודים לבל יחזרו על מעשיהם אשר עלו או עלולים היו לעלות לכדי עבירה, גם מקום שהתיק הפלילי שנפתח בעניינם נסגר. במקרים אחרים יש מקום לשקול משלוח הבהרה, שתבהיר לחשוד כי מעשה שנחשד בו הינו מעשה פלילי.

6. הנחיה זו גובשה על מנת להסדיר הנושא ולהבטיח תיאום בין גורמי האכיפה השונים בנוגע למשלוח מכתבי אזהרה או הבהרה בהתאם לשיקולי הנחייה זו, ובכפוף לחלוקה המבחינה הבאה:

א. סעיף 62(ב) לחוק קובע כי הודעה על החלטה שלא להעמיד לדין לא תציין את העילה לסגירת התיק, למעט בעבירות מין ואליומות. הוראה זו נקבעה בתיקון 83 לחוק, שעובר לחקיקתו היה על התובע לציין את עילת הסגירה בכל סוגי התיקים.

ב. על יסוד נוסח החוק שקדם לתיקון ושעל פיו היה על התובע לציין את עילת הסגירה בכל סוגי התיקים, נהוג היה בעבר לאבחן בין משלוח "אזהרה" לחשוד שהתיק נגדו נסגר בעילת "נסיבות העניין בכללותן" לבין משלוח "הבהרה" לחשוד שהתיק נגדו

¹ הנחיית פרקליט המדינה שמספרה 1.1 - "אי פתיחה בחקירה או סגירת תיק בעילת "נסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות לפתיחה בחקירה / להעמדה לדין". הנחית פרקליט המדינה שמספרה 1.3 - "סגירת תיקים בעילת 'חוסר ראיות' ובעילת 'היעדר אשמה'".

² בהנחה זו "תובע" הינו פרקליט בפרקליטות או תובע משטרתי או קצין חקירות במשטרה המוסמך להחליט על סגירת תיק או תובע בכל יחידת תביעות אחרת המוסמך להחליט על סגירת תיק.

³ "בכלל מאתיים מנה" (סהנדרין, דף ל"א, עמ' א) [תרגום חופשי: בתוך מאתיים יש מנה=מאה] דהיינו מי שהוסמך לפעול עד גבול השלם מוסמך ממילא לפעול בחלקים מאותו שלם, כך שאם ניתנו לגופי האכיפה סמכויות חקירה והגשת כתב אישום הרי שהן כוללות גם סמכויות פחותות יותר כגון אזהרת החשוד.

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

נסגר בעילת "חוסר בראיות מספיקות" – והכל בנסיבות שהצדיקו משלוח אזהרה או הבהרה כאמור לפי כללי הנחייה זו. יישום האבחנה האמורה שבין "אזהרה" ל"הבהרה" אינו אפשרי עוד לאחר התיקון בסגירת תיקים שאינם בעירות מין ואלומות, שכן יישומה חושף בעקיפין את עילת סגירת התיק בניגוד למצוות המחוקק.

ג. בנסיבות אלה תיושם ההבחנה האמורה שבין "אזהרה" ל"הבהרה" בסגירת תיקים שעניינם בעירות מין ואלומות **בלבד**, בעוד שבסגירת תיקים שאינם בעירות מין ואלומות, וככל ששיקולי הנחיה זו תומכים במשלוח "אזהרה" או "הבהרה", ישלח נוסח אחיד של "**התראה**" שאין בו כדי לחשוף את עילת הסגירה, והכל כאמור במפורט להלן בהנחייה זו.

7. לאזהרה / הבהרה / התראה מספר מטרות עיקריות:

- א. להוות "אפקט מצנן" ומרתיע כלפי החשוד, שיעביר לו מסר לגבי אירועים אשר יש חשש להישנותם.
- ב. הבהרה לחשוד כי לעתים, חרף סגירת התיק, בהינתן נסיבות מסוימות, ניתן יהיה לפתוח את התיק בשנית.
- ג. חידוד נורמה פלילית מסוימת.

התוויית מדיניות התביעה:

8. על משלוח אזהרה / הבהרה **בעבירות מין ואלומות** יחולו הכללים הבאים:

משלוח הודעת אזהרה בעבירת מין ואלומות:

9. מצא תובע שיש די ראיות להעמדה לדין, אך סבר שיש לסגור את התיק נגד החשוד בעילה של "נסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות להעמדה לדין", ייתן דעתו האם קמה הצדקה לצרף להודעה על סגירת התיק אזהרה של החשוד מפני הישנות מעשים דומים על ידו, וכן הודעה על כך שבנסיבות מסוימות ניתן יהיה לפתוח מחדש את התיק שנסגר.

10. התקיימו הנסיבות המפורטות להלן, יהווה הדבר שיקול תומך במתן אזהרה כאמור (אין מדובר ברשימה ממצה):

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

(1) סוג העבירה ונסיבות ביצועה מעלה חשש מובנה להישנות עבירות דומות, כדוגמת עבירה הנעשית מתוך מניע אידיאולוגי או עבירות כלכליות אשר מעצם טיבן מבססות חשש מפני הישנותן;

(2) העבירה בוצעה בנסיבות שבהן קיים חשש להסלמה של המעשים. כך לדוגמה, עבירות המבוצעות על רקע סכסוך בין קבוצות שונות כאשר המניע לביצוע העבירה טרם הוסר;

(3) העבירה נעשתה כלפי אדם קרוב ובמסגרת מערכת יחסים הממשיכה להתקיים. כך לדוגמה, עבירות של איומים או אלימות בתוך המשפחה;

(4) מאפייני החשוד מעלים חשש להישנות עבירות, כדוגמת עבירות שנעשו על רקע של שימוש חוזר באלכוהול או בסמים;

(5) העבירות המיוחסות נעשו לכאורה נגד חסר ישע או אדם המוגבל ביכולת להתנגד למעשים או להתלונן. בשל החשש מהישנות עבירות מבלי שהדבר יודע לרשויות האכיפה, מתקיים צורך מוגבר באזהרת החשוד;

(6) קיים חשש כי החשוד אינו מבין שהמעשה שעשה מהווה עבירה.

11. מצא תובע כי קמה הצדקה לאזהרת החשוד, תתווסף "פסקת אזהרה" להודעה הנשלחת לחשוד בדבר סגירת התיק בהתאם לנוסח שבסעיף 27 להלן.

12. במקרים שפרקליט מחליט לסגור תיק, והוא סבור כי יש הצדקה להזהיר את החשוד, ינחה הפרקליט את המשטרה להוסיף פסקת אזהרה להודעה הנשלחת מטעמה לחשוד בדבר סגירת התיק.

משלוח הודעת הבהרה בעבירת מין ואלימות

13. החליט תובע לסגור את התיק נגד החשוד בעילה של "חוסר ראיות מספיקות להעמדה לדין", ישקול האם קמה הצדקה לצרף להודעה בדבר סגירת התיק "פסקת הבהרה", בה יצוין כי

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

מעשיו עוררו חשד לביצוע עבירה פלילית, וזאת בהתאם לנוסח שבסעיף 28 להלן. הוספת פסקת הבהרה שכזו תעשה במשורה ורק כאשר מכלול הקריטריונים שיפורטו להלן יובילו למסקנה כי יש מקום לכך.

אמות מידה מנחות לשיקול דעת התובע בבואו להחליט האם להוסיף פסקת הבהרה:

14. פסקת הבהרה תישלח בתיק שנסגר מחוסר ראיות רק כאשר מתעורר צורך, לדעת הגורם שסגר את התיק, להבהיר לחשוד כי מעשים מסוג אלה המיוחסים לו מהווים עבירה פלילית שיש אפשרות כי יועמד לדין בגינה, או כאשר קיימת חשיבות לחידוד נורמה פלילית מסוימת כדי להקטין הסיכוי לביצוע עבירות דומות בעתיד. כך למשל, אם קיים חשד ממשי לאלימות בין בני זוג, אך אין די ראיות לכך, כגון מאחר שהנפגע מסרב לשתף פעולה, ובמקביל נראה כי בן הזוג האלים אינו מפנים כי מדובר במעשה שלו היו די ראיות לעשייתו היה הדבר עלול לגרום להעמדתו/ה לדין, יהיה מקום לשלוח משלוח הבהרה.

הוא הדין לגבי עבירות שיישומן אינו פשוט, שנראה כי יש צורך להבהיר לגביהן לחשוד כי מעשיו יכלו לגרום להעמדתו לדין (כגון עבירות של העלבת עובד ציבור, עבירות ביטוי שונות אחרות, עבירות שהעמדה לדין בגינן נדירה יחסית וכדומה). לעומת זאת, אם המעשים המיוחסים לחשוד מגבשים בבירור עבירה פלילית, ונראה כי הדבר ברור לחשוד, אין מקום למשלוח הבהרה.

גם אם מתקיים תנאי מקדמי זה, לא תתווסף להודעת הסגירה פסקת הבהרה באופן אוטומטי, אלא יישקלו בין היתר, השיקולים הבאים:

- (1) **עוצמת הראיות בתיק** - ככל שהראיות נגד החשוד חזקות יותר וככל שהן קרובות לחצות את הרף הראייתי הנדרש להעמדה לדין, כך תגבר הנטייה לשלוח הבהרה לחשוד;
- (2) **מאפייני העבירה** - ככל שקיים חשש גדול יותר להישנות המקרים, כגון בסכסוכי שכנים, אירועים של אלימות במשפחה וכדומה, תגבר הנטייה לשלוח הבהרה לחשוד;

ניתן לשלוח הודעת הבהרה גם במקרה בו לדעת התובע נאספו מלכתחילה ראיות מספיקות להוכחת אשמת החשוד אך בסופו של דבר לא ניתן להגיש כתב אישום בשל בעיות טכניות. לדוגמה, מצבים בהם במהלך החקירה - לדעת התובע - נמצאו די ראיות להוכחת האשמה, אך בהמשך, עקב תקלה, אבד או הושמד חומר ראייתי משמעותי, שבהעדרו לא ניתן להגיש כתב אישום. הוא הדין במצבים בהם עקב אי שיתוף פעולה מצד עד מהותי נוצרה בעיה

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

ראייתית: במקרים אלה ניתן לשקול לשלוח הבהרה, שכן הדבר דומה במידה מסוימת למקרים בהם נאספו די ראיות אך התיק נסגר בשל חוסר ענין ציבורי.

15. במקרים שפרקליט מחליט לסגור תיק, והוא סבור כי יש הצדקה למשלוח הבהרה כאמור, ינחה הפרקליט את המשטרה להוסיף פסקת הבהרה להודעה הנשלחת מטעמה לחשוד בדבר סגירת התיק, בנוסח המופיע בסעיף 28 להלן.

16. בתיקים שאינם **בעבירות מין ואלימות** יחולו הכללים הבאים:

משלוח הודעת התראה:

17. מצא תובע כי קמה הצדקה למשלוח פסקת אזהרה או הבהרה לחשוד בתיק שאין עניינו בעבירות מין או אלימות, תתווסף "**פסקת התראה**" להודעה הנשלחת לחשוד בדבר סגירת התיק בהתאם לנוסח שבסעיף 29 להלן. פסקה זו נוסחה באופן שאינו חושף את עילת סגירת התיק.

18. במקרים שפרקליט מחליט לסגור תיק, והוא סבור כי יש הצדקה למשלוח התראה כאמור, ינחה הפרקליט את המשטרה להוסיף פסקת התראה להודעה הנשלחת מטעמה לחשוד בדבר סגירת התיק.

19. פסקת התראה שכזו תשלח בהתאם לנסיבות המפורטות בסעיפים 10 ו-14 לעיל.

הוראות נוספות:

20. ככלל, אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד לאחר סגירת התיק נגדו תיעשה **בכתב** באמצעות "פסקת אזהרה", "פסקת הבהרה" או "פסקת התראה" שיתווספו להודעת הסגירה. ניתן יהיה לסטות מהוראה זו, ולהזהיר את החשוד בעל-פה רק באישור קצין אח"מ מחוזי (או מקבילו ביחידה ארצית) ומעלה, או ראש לשכת תביעות או פרקליט בדרגת ממונה ומעלה, או מנהל לשכה אזורית ברשות המיסים, או ראש יחידת תביעות אחרת, וזאת מנימוקים שיירשמו.

21. באישור ראש שלוחה ומעלה במשטרה או קצין אח"מ מחוזי (או מקבילו ביחידה ארצית) ומעלה או פרקליט מדרגת ממונה ומעלה בפרקליטות או מנהל לשכה אזורית ברשות המיסים,

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

או ראש יחידת תביעות אחרת, ומנימוקים שיירשמו, ניתן יהיה לשלוח לחשוד מכתב אזהרה, מכתב הבהרה או מכתב התראה בנפרד ממכתב סגירת התיק, או לשנות מנוסח האזהרה, ההבהרה או ההתראה.

22. באישור פרקליט מחוז או משנהו או ראש חטיבת התביעות במשטרה או ראש יחידת תביעות אחרת, ניתן יהיה לסטות מהאמור בהנחיה בהינתן נימוקים המצדיקים זאת.

23. נשלחה לחשוד אזהרה / הבהרה / התראה כמפורט בהנחיה זו, יתועד הדבר ברישום של הגוף החוקר הרלוונטי.

24. הכללים המפורטים בהנחיה זו יחולו, בשינויים המתחייבים, גם מקום בו התביעה חזרה בה מכתב האישום.

25. הנחיה זו לא תחול על חשוד שהיה קטין בעת שביצע לכאורה את העבירה. שליחת אזהרה / הבהרה / התראה בעניינם של קטינים תוסדר בהוראות נפרדות.

26. יובהר כי מטרת הנחיה זו היא להנחות את רשויות התביעה ורשויות החקירה הרלוונטיות, ואין לראות באמור בה, לכשעצמה, כמקור חבות שבדין המוטלת על התובע.

נוסח האזהרה:

27. בתיק עבירות מין או אלימות שנסגר בעילת נסיבות העניין בכללותן - בו הוחלט שיש מקום למשלוח אזהרה, הרי שבמסגרת הודעה בדבר סגירת התיק נגד החשוד, לאחר סעיף 3 בהודעה, תופיע "פסקת האזהרה" (במסגרת ובפונט מודגש) כדלקמן:

<u>אזהרה</u>
<p>הרינו להודיעך כי נאספו בתיק זה ראיות המספיקות לכאורה להעמדתך לדין פלילי. אולם למרות זאת ובמכלול נסיבות העניין, הוחלט לסגור את התיק נגדך מבלי להגיש כתב אישום.</p> <p>הננו להתריע בפניך חזרה על מעשים דומים ולהזהירך כי אם יתקבלו תלונות נוספות או יעלו חשדות נוספים נגדך בעתיד, בקשר לעניינים דומים, הדבר עלול להביא להעמדתך לדין בגין אותם חשדות, והתובע יהיה רשאי אף לשקול את פתיחת התיק הנוכחי מחדש ולבחון אפשרות העמדתך לדין פלילי גם בתיק זה.</p>

הנחיות פרקליט המדינה	הנחיית פרקליט המדינה מספר 1.13 - הודעת אזהרה, הבהרה או התראה לחשוד שהתיק נגדו נסגר
15 דצמבר 2016	עדכון אחרון: כב טבת תשע"ט, 30 דצמבר 2018

נוסח ההבהרה:

28. בתיק עבירות מין ואליומות שנסגר בגין חוסר בראיות מספיקות - בו הוחלט שיש מקום למשלוח הבהרה, הרי שבמסגרת ההודעה בדבר סגירת התיק נגד החשוד, לאחר סעיף 3 בהודעה, תופיע "פסקת הבהרה" (במסגרת ובפונט מודגש) כדלקמן:

<u>הבהרה</u>
<p>הרינו להודיעך כי תיק החקירה שנפתח נגדך נסגר בשל חוסר בראיות מספיקות. למען הסר ספק נבקש להבהיר כי המעשים בהם נחשדת, מהווים לדעת התביעה עבירה פלילית. בשל כך מצאנו לנכון להבהיר לך כי אם יתקבלו תלונות נוספות או יעלו חשדות נגדך בעתיד, בקשר לביצוע מעשים דומים, ובחקירה ימצאו ראיות מספיקות לביצוע אותם המעשים, עלול הדבר להביא להעמדתך לדין פלילי בשל אותם חשדות.</p>

נוסח ההתראה:

29. בתיק שאין עניינו בעבירות מין או אלימות ושנסגר בעילת נסיבות העניין בכללותן או בגין חוסר בראיות מספיקות - בו הוחלט שיש מקום למשלוח התראה, הרי שבמסגרת הודעה בדבר סגירת התיק נגד החשוד, לאחר סעיף 3 בהודעה, תופיע "פסקת ההתראה" (במסגרת ובפונט מודגש) כדלקמן:

<u>התראה</u>
<p>הרינו להודיעך כי הוחלט לסגור את התיק נגדך. למרות האמור, נבקש להבהיר בפניך, כי המעשים בהם נחשדת מהווים לדעת התביעה עבירה פלילית. כן נבקש להתריע בפניך כי אם יתקבלו נגדך תלונות נוספות או יעלו חשדות נוספים נגדך בעתיד בקשר למעשים דומים לאלה שבעניינם נחקרת בתיק זה, עלול הדבר להביא להעמדתך לדין בגין אותם חשדות או תלונות. בנסיבות מסוימות, עלול אף התיק הנוכחי להיפתח מחדש ואז תיבחן אפשרות העמדתך לדין גם בגין תיק זה.</p>